

Forskel paa at vælge en Skolelærer i en Kommune og at vælge en Præst i en Menighed, at der er Forskel paa kirkeligt Liv og paa kommunalt Liv, et Standpunkt, hvor man forstod, at man ikke kunde organisere disse Ting paa samme Maade. Da Folketinget indtog sit Standpunkt til disse Sager for en tredive—fyrretyve Aar siden, levede vi i Liberalismens Tid. Den Gang vilde man i det hele taget bygge paa Frivilligheden. Det er meget muligt, at man paa mange Punkter gik for vidt i den Henseende. Den Mand, som særlig var Talsmand for Frivillighed paa det aandelige Omraade, nemlig Grundtvig, vilde jo ogsaa i det borgerlige og sociale Liv bygge paa Frivilligheden. Han vilde have Skolevæsenet udviklet ad Frivillighedens Vej, han vilde have Fattigvæsenet udviklet ad Frivillighedens Vej, ja, han vilde endog have Hærvæsenet udviklet ad Frivillighedens Vej. Han gik paa disse Omraader muligvis videre, end det socialt og politisk vel lader sig gøre. Men paa det aandelige og særlig paa det kirkelige Omraade havde han utvivlsomt Ret. Der har Frivilligheden og der vedbliver den at have sin store Betydning alle Dage. Lad være, at Frivilligheden ikke kan bruges paa det sociale og politiske Omraade i det Omfang, man i Liberalismens Tidsalder mente. Paa det religiøse Omraade beholder den altid sin Ret; der kan i Virkeligheden intet organiseres ved Tvangsforanstaltninger, der kan kun organiseres ad frivillig Vej. Tiden har jo nu forandret sig. Vi leve ikke i Liberalismens Tidsalder, vi leve nu i Organisationens Tidsalder. Paa alle Omraader trænger Organisationstanken frem, til Dels netop som den tvungne Organisation. Den har sin store Berettigelse paa mangfoldige Omraader, politiske og sociale. Men netop naar vi leve i en Organisationens Periode, forbavses jeg over, at man ikke ser Faren for det aandelige Liv. Naar alle ere optagne af Organisationsideer, ligger det snublende nær, at man ogsaa vil give sig til udvortes at organisere paa det aandelige Livs Omraade. Derfor er det i en Organisationens Tid dobbelt vigtigt for dem, som have Sans for det aandelige Livs Vilkår, at de protestere imod, at den tvungne Organisation føres ind paa det aandelige Livs Omraade. Det synes der imidlertid for Øjeblikket ikke at være nogen Forstaaelse af. Jeg haaber, det vil komme, jeg kan ikke tro andet, end at det vil komme.

Her i Folketinget har det været meget

faa, som have haft Syn for Frivillighedens Betydning. Det glædede mig under de foregaaende Forhandlinger at se, at Socialdemokraterne syntes at have *nogen* Forstaaelse deraf. De, som ellers fremfor nogen ere Organisationstankens Talsmænd paa alle sociale og politiske Omraader, syntes at have en Følelse af, at den ikke hører hjemme paa det aandelige Omraade, og under den foregaaende Forhandling stillede de sig derfor saaledes, at de gjorde Alvor af det Punkt i deres Program, at det religiøse Liv skal være en Privatsag, at man ikke der skal lade Staten gribe ind og organisere. Det glædede mig, men selvfølgelig kunde jeg ikke tænke mig, at Socialdemokraterne skulde blive ved at staa fast paa dette Standpunkt, naar Folketinget som Helhed og særlig dets Venstre forlod det. Det vilde været for meget at forlange, at disse Organisationstankens særlige Riddere skulle holde paa den frivillige Organisation i Modsætning til de Herrer, som vistnok efter disses egen Mening staa som Frivillighedens Talsmænd. Nu viser det sig jo ogsaa, at Socialdemokraterne med fuld Musik gaa ind paa disse Forslag. Jeg forstaaer det meget godt. Det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (Borgbjerg) udtalte sin Glæde over, at den almindelige Valgret herigennem fik *Magt* over Kirken, *Magt* over Præsterne, *Magt* over Menighedslivet. Derfor kunde han være med. Ja, jeg kan saa udmærket godt forstaa, at man af disse Grunde kan være med fra den Side. Naar man var bleven ved det, der fra Venstres Side hidtil er foreslaaet, at Menighederne skulle have det *afgørende* Valg af Præsterne, vilde man paa ingen Maade derved være gaaet Regeringens Ret for nær, som den ærede Minister før sagde. Det vilde heller ikke være sket ved det Forslag, jeg stillede ved 2den Behandling. Den ærede Minister sagde, at vi helt og holdent vilde berøve Regeringen dens Andel i Præstevalget. Men der erindrer den højtærede Minister ikke, hvad der stod i det Forslag, jeg stillede ved anden Behandling. Der blev staaende § 22 af Ministerens eget Forslag: „Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet henlægger af Ansøgningerne dem, der ifølge de gældende Regler saavel om Adgang til Præsteembeder i Almindelighed som om Adgang til det specielle Embede, ikke kunne komme i Betragtning.“ De øvrige Ansøgninger skal Ministeren sende videre med de Bemærkninger, hvortil han maatte finde Anledning, det vil med andre Ord sige, at efter Ven-